

Szórványoktatás: elmélet és gyakorlat

1. Szórvány

Maga a szórvány fogalma igen nehezen meghatározható. „Szórvány az, amit támogatni kell!”¹ A fogalom magába foglalja az etnikai (gyakran vallási) izolációt, a vegyes házasságok, a munkanélküliség, az anyanyelvi és az anyanyelven történő oktatás hiányának, a közösségi élet leépülésének és a kulturális élet hiányának a jelenségeit. Ezek mind hozzájárulnak a magyar nyelv térvészítéséhez, kialakítva a román dominanciájú kétnyelvűséget. Fennáll annak a veszélye, hogy ez fokozatosan az egynyelvűség irányába hajlik majd. Valójában ez tapasztalható meg olyan vidékeken, ahol a többségi lakosság népesebb, a kisebbséghez tartozó csoport pedig gazdaságilag alulmaradt.

Az etnikus szórvány „tágabb értelemben jelenti a teret veszített, csökkent önértékelésű, etnicitásában sérült, sértett, megbélyegzett, nagy felületen érintkező [...] rétegét.”² A szórványmagyarság fogalmán általában az anyaország határain túl élő magyarságnak azt a rétegét értik, „amely a többségi nemzetekhez képest településén, mikrorégiójában 30%-nál kisebb arányban él, hátrányos nyelvi-etnikai, vallási helyzetben, és a nemzettesttől elszigetelődve, leépült intézményrendszerrel, folyamatos veszélynek, felszámolódásnak van kitéve.”³ Az erdélyi (romániai) magyarságnak a szórványnépességi integrációs-asszimilációs skálája szerint több fokozata van: a) történelmileg elrománosodott; b) magyar eredettudat nélküli románság; c) magyar eredettudatú román; d) első nemzedékes beolvadt; e) etnikumváltó nyelvcsérés magyarság; f) halmozottan hátrányos helyzetű etnikum; g) veszélyeztetett népességű etnikum; h) távlatilag veszélyeztetett etnikum; i) etnikai és j) nyelvszigetek.⁴

2. Oktatási modellek

Ebben a sajátos helyzetben élő magyarságnak megfelelő tanulási lehetőséget kell biztosítani, amely számára egyenlő esélyeket ad a többségi anyanyelvűekkel. Újra meg kell szeretetni a anyanyelvtanulást, presztízsé kell emelni azt, hogy számukra ne

---

¹ Vetési László: Szórványstratégia-nemzetstratégia.

In <http://www.bbrf.org/magyarkisebbsseg/0002/m000222.html>.

² Vetési: Tervezet a romániai szórványmagyarság közösségépítéséhez és kisközösségi rehabilitációjához. In <http://www.bbrf.org/magyarkisebbsseg/0002/m000222.html>.

³ Uo.

⁴ Uo.

csak szimpla teher, plusz óra legyen a magyar, hanem értéke és haszna is legyen a jövőjükben. Ilyen fajta anyanyelvi „valutát” kell nekik nyújtani, amit bármikor beválthatnak, és büszkék lehetnek tudásukra. Az anyanyelvi oktatás mellé (anyanyelven folyó tanítás) az identitás oktatást is be kell venni az iskolai programba, amely által a gyermekek hite, önbizalma és önértékelése megerősödik. Csak azok a gyerekek válnak majd a társadalom hasznos tagjává, akiknek önbecsülésük, tudásuk és emberségük egyforma arányban találhatóak meg.

Péntek János professzor úr négy pontban foglalta össze az erre a helyzetre megfelelő oktatási modellt.⁵ Szerinte a legelső lépés *a megfelelő szintű anyanyelvi képzési hálózat kialakítása*, amely egyenlő esélyeket biztosít az itt tanulóknak a többségekkel, ugyanakkor legyen *nyitott az államnyelv és más idegen nyelv (világnyelv) irányába*, de egyszerre *szolgálja az identitás megőrzését, a világhoz való felzárkózást és a szellemi kreativitást*. Ugyanakkor egyaránt fontos a *minőségi oktatás* is, hiszen a legtöbb kistelephelyen nincs megfelelő szakképesítésű oktató, így az anyanyelvi oktatás önmagában nem képez értéket. – Ez a tény is közrejátszik azon jelenség folytatásához, hogy egyre több magyar szülő többségi iskolába vagy osztályba írta gyermekét a jobb érvényesülés miatt. – A magyar nyelv presztízisének emelését a színvonalas oktatás befolyásolhatja.

Vetési László tervezetében a romániai peremmagyarság legfontosabb és legsürgősebb kérdése „a teljes anyanyelvi iskolahálózat megteremtése minden szinten és az abban való részesedés biztosítása minden magyar fiatal számára” és kihangsúlyozza, hogy „az önálló erdélyi magyar egyetemet a peremterületek magyar óvodáiban alapítják.”⁶ A színvonal mellett nagyon fontos a nyelvtudás gyakorlati hasznát, előnyét, értékét is felmutatnunk. Az író további feladatok közé sorolja a helyben történő óvodai, alsó és elemi fokú tanulás lehetőségét. Az ingázás, iskolabuszok, bentlakás lehetőségét is besorolja azok közé az eszközök közé, amelyek segíthetik az anyanyelven való tanulást. Ajánlja a központi iskolák létrehozását, ahol minőségi, versenyképes oktatás folyik, amelyek helyettesítenék a rossz és színvonalatlan iskolákat, tagozatokat. Kiemelt jelentőségű a különböző szakiskolák, inas-képzők, középiskolák létrehozása, amelyekben magyar nyelvű oktatás zajlik.

A kötelező tantárgyak tanítása mellett ajánlatos még a különböző alternatív programok bevezetése is, amelyek néptánc- és népdaltanításból, népi mesterségek megismertetéséből állanak. Bátorítani kell a szavaló- és versmondó versenyeket, a cserkészmozgalmat és a változatos nyári gyermekprogramokat, foglalkozásokat.

---

⁵ Péntek János: *A megmaradás esélyei*. Budapest, 1999, A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága. 76. o.

⁶ Vetési: i. m.

3. Egy alapítvány tevékenysége

A Kallós Zoltán Alapítvány 1992. november 5-én létesült. Célja a hagyomány őrzése és ápolása. Ennek érdekében „1997 nyaratól gyerekek és fiatalok számára, 1998-tól kezdődően pedagógusok, 2000-től pedig *szórványvidéki* családok, illetve gyerekek számára is szerveztünk népzene, néptánc és kézműves tanfolyamokat, táborokat.”⁷ 1998 szeptemberétől, a nagy érdeklődés kielégítésére, különböző városokban, helységekből (Csíkszereda, Sepsiszentgyörgy, Szamosújvár, Gyergyószentmiklós, Máramaros és Válaszút), helyi alapítványok támogatásával kéthavonta folytatnak pedagógusképzést. Mivel az említett időszakok kevésnek bizonyultak, a Kallós Zoltán Alapítvány a Budapesti Művelődési Intézet (jelenleg Hagyományok Háza) támogatásával a Magyar Országos Képzési Jegyzékről szóló 12/1996/XII.29/MüM rendelettel módosított 7/1993/XII.30/MüM rendelet alapján, 1999 novemberétől rendszeres egyéves lefolyású továbbképzést indított „Népi játékok és kismesterségek oktatója” címen.⁸ Ezeket a hiányosságokat igyekszik pótolni az Alapítvány mindaddig, míg ezen tevékenységek hivatalos formát nem kapnak.

A kezdeményezett „Szórványprogram” a mezősegi szórványiskolák segítségével létesült. A program keretén belül az Alapítvány az Apáczai Közalapítvánnyal együttműködve támogatni tudta a még meglévő magyar iskolákat, vagy a vegyes iskolák magyar osztályait és az ugyanebben a helyzetben levő óvodákat is. A 2001-ben létesült óvodák is támogatást nyertek: Búza, Melegföldvár, Szentmargita, Dés, Visa, Ördögösfüzes, Válaszút és még 18 helység Dés környékéről. A támogatás főleg szemléltető eszközök, tananyagok biztosításából áll. A diákoknak és pedagógusoknak az ingázási költségét fedezik, amely biztosítja a helyben maradást és a továbbtanulás lehetőségét. Az Alapítvány kezdeményezéséből, környező falvak gyermekei számára elindult Válaszúton egy bentlakásos megoldású iskola.

4. Segítségnyújtás, oktatás, nevelés

Segítségnyújtás

Veszélyeztettség szempontjából Mezőség (így közvetve Válaszút is) a harmadik helyen áll a Kárpátokon kívüli telepés és csángó magyarság, valamint a dél-erdélyi Hunyad, Szeben és Fehér megye után.⁹ Erre a területre jellemző a közösségi, kulturális és művelődési élet leépülése, a gazdasági, politikai és nyelvi térvesztés. Nagy az arányszintje a vallási és etnikai vegyes házasságoknak. Ez az oka annak, hogy nagyon sok Válaszútra kerülő kisgyerekek egyáltalán nem, vagy romlottan beszélik a magyart

---

⁷ *Tevékenységi beszámoló, támogatási kérelem.* 2003. 03. 04.

⁸ Vö. *Tevékenységi beszámoló...*

⁹ Vetési: i. m.

(kevert kétnyelvűség)¹⁰. „A mai nyelvi helyzetben a legfeltűnőbb a Mezőség [...] kevertnyelvűsége és kétnyelvűsége [...]: ez az a terület, amely Erdély közepén a moldvai csángó nyelvjárás sorsára juthat.”¹¹

Oktatás

Maga a szórványközpont 1999 őszén indult be a Kallós Zoltán Alapítvány patronálásával, amikor, első évben, két gyermek kezdte az iskolát. Ekkor indult be huszonöt év szünet után a magyar nyelvű oktatás és szintén ekkortól van magyar tannyelvű óvodai oktatás is.

„Hiteles felmérések alapján 2001. szeptemberétől iskolák, illetve osztályok megszüntetése miatt, a Borsa, Lóna és Lózsárd völgyében 91 szórványvidéki magyar gyereknek nincs lehetősége anyanyelvén tanulni.”¹²

A 2001–2002-es tanévben Válaszúton 22 bentlakó, az idei tanévben (2002–2003) pedig 29 bentlakó gyermek van. Gyakori azonban, hogy a befogadóképesség korlátoltsága miatt, kénytelenek az ide irányuló szülők kéréseit visszautasítani.

A probléma megoldását a már épülő bentlakásban látják, amelynek a 2003–2004-es tanévnyitóra tervezik az avatását. Az új hely nyolcvan tanuló számára biztosítana szállási, étkezési, tanulási és játszási feltételeket, ám a becslések szerint még így is kicsi lesz. A jövő tanévben előreláthatólag hatvanas létszámmal kezdik majd az iskolát.

A Téka Alapítvánnyal együttműködve olyan iskolarendszert építettek ki, amely lehetővé teszi a gyermekek anyanyelvi oktatását az óvodától a középiskoláig. A Válaszúton befejezett IV. osztály után Szamosújvárra kerülnek, ahol a Téka Alapítvány nyújt számukra kollégiumi ellátást VIII. osztályig. Középiszkolai tanulmányukat Szamosújváron végezhetik, de lehetőség van mesterség tanulására Széken.¹³

Nevelés

A szülők szívesen adják a gyermekeket a választói iskolába, hiszen iskoláztatásuk szinte semmibe nem kerül, ami nem elhanyagolandó, mivel a munkahelyek sorozatos bezárásával, sokan a létminimum alatt kénytelenek élni. A gazdasági háttér kihat a családi életre is, amennyiben ebben a környezetben a gyermekek nem tudnak kellőképpen, testi-lelki egészségben fejlődni. Nagyon sok faluban nem működik sem óvoda, sem iskola, így már eleve megfosztottak a tanulási lehetőségtől. Ezen gyermekek számára nem ismeretlen a kétkezi munka, mivel gyakran ők azok, akik a szülők helyett végzik el a munkát. Gyakori eset, hogy olyan családból kerülnek be a gyermekek a kollégiumba, ahol a családi szálak igencsak meglazultak, a hagyományos értékrend felbomlott. Emiatt a tényezők miatt az ide érkező gyermekek

¹⁰ Vö. Fülei-Szántó Endre: *Bomló kétnyelvűség*, 38. o.

¹¹ Péntek János: *Nyelvjárásaink és a román nyelvi hatás*. In *A nyelv ritkuló légköre*. Kolozsvár, 2001, Komp-Press, Korunk Baráti Társaság, 7–13. o.

¹² Vö. *Tevékenységi beszámoló...*

¹³ Uo.

gyakran alapvető hiányosságokkal rendelkeznek, amelyek iskolába menéskor derülnek ki: nem ismerik a színeket, nem tudnak tájékozódni vagy egy egyszerű virágot le-rajzolni. Gyakran még könyv se járt a kezükben, nem tudnak ceruzával bánni. Ilyen esetekben az intézményre hárul a feladat, hogy ezeket a problémákat orvosolja, amely nagy próbatétel mind a pedagógus, mind a tanuló számára. A többszörösen hátrányos helyzetű gyermek nehezen illeszkedik be a környezetbe, gátlásos, nincs kialakulva a kommunikatív készsége és kezdetben inkább egymaga, a csoporttól elhúzódva játszik.

„Sérült lelkivilágukra csakis szeretettel, megértéssel, sok türelmet igénylő munkával tudunk hatni és felmutatni számukra egy pozitív példaképet, amelyet követni érdemes. Ezért látjuk annak szükségét, hogy ezeket a gyerekeket halaszthatatlanul kiemeljük abból a környezetből, ahol sok káros hatásnak vannak kitéve. Át kell menteni őket egy olyan környezetbe, amely biztonságot nyújt számukra és anyanyelven tanulhatnak. Kötelességünk kamatoztatni a bennük rejlő értékeket, képességeket és teljes emberekké állítani őket a társadalom szolgálatába.”¹⁴

Szocializáció

A rutinosá vált programok (érkezés, evés, tanulás folyamata) és utasítások elősegítik a társadalmi beilleszkedést, de ugyanakkor a nyelvi szocializációt is. Azáltal, hogy a gyermek eleget tesz a különböző utasításoknak, egyrészt a csoport tagjává válik, mert nem üt el attól a normától, amelyet követnek¹⁵; másrészt azonban a magyarul semmit sem tudó kisgyerek bizonyos hangtani megnyilvánulásokat („Akaszd fel a kabátod!”, „Tedd össze a kezed!”, „Húzzál sapkát!”) bizonyos cselekedetekhez társít. Ez az ismétlődő társítás (utasítás és cselekedet, amely azonban mindig egy helyhez vagy cselekményhez kötött), a csoportbeliek segítségével (akár fordítással, akár mutogatással: „így né!”) kialakít benne egy alapfokú nyelvértést.¹⁶

Bentlakási élet

A bentlakásnak jól megszervezett napi és heti programja van, amely csak kivételes esetekben bolydul meg: járvány, ünnepnap, szélsőséges időjárási viszonyok miatt.

A gyerekeket vasárnap délután hozzák be az Alapítvány mikrobuszával és pénteken délután viszik vissza. Minden napra szolgálatos van beosztva, aki segít a terítésben, mosatlan elrakásában, a tanulóban. Napi programhoz tartozik a reggeli mosakodás, reggelizés, csoportos iskolába, óvodába indulás. Az órák után ebédelnek, majd három óráig szabadidő van. A szabad program szabadtéri játszásból áll leggyakrabban, ha az idő megengedi, vagy szobai társasjátékozás, netán alvás. Az óvodásokat

---

¹⁴ *Pályázati beszámoló*. Válaszút, 2003. 04. 09.

¹⁵ Vö. Somlai Péter: *Szocializáció. A kulturális átörökítés és a társadalmi beilleszkedés folyamata*. Budapest, 1997, Corvina, 14–20. o.

¹⁶ Ehhez hasonló jelenségről számol be: Tabors, O. Patton – Snow, E. Catherine: English as a second language in preschool programs. In Fred Genesee (szerk.): *Educating Second Language Children*. 1994, Cambridge University Press. 115. o.

leszámítva, három órától mindenki leül a tanulóba tanulni. – Gyakori az is, hogy nem bentlakásban lakó, de falubeli osztálytárs is feljön együtt tanulni a bentlakókkal. – A tanuló előnye, hogy mind együtt vannak, és a közös tanulás nagyon hatékony, hátránya azonban, hogy a zajosabb napokon egymást igencsak zavarják. Öt órákor komatálát (uzsonnát) kapnak, amelyet gyakran énekkel hívogatnak: „Komatálát hoztam, meg is aranyoztam, koma viszi komának, küldje vissza komának.” Azután közös, csoportos játszás következik: a fiúk örömet lelnek a favágásban, míg a lányok gyakorta babáznak, népdalversenyeznek. Lefekvés előtti programhoz tartozik a mesenézés (videóról általában népmeséket vagy Disney-filmeket néznek) vagy mesehallgatás (kazettáról vagy élő szóban az éjszakai pedagógus olvasásában). Hét óra körül vacsoráznak, amelyet mosakodás, majd diavetítés, mesehallgatás vagy -olvasás követ.

A bentlakási élet szerves része a különböző ünnepekre való készülődés is. Ilyenkor megbolydul az élet, és mindenki izgatottan várja a Mikulás, Jézuska, angyalok, húsvéti nyuszi jöttét. Nem ritka a levelek írása is, amelyben hosszabb vagy rövidebb listából értesülünk az éppen aktuális kívánságokról. A nagy napra kis ünnepséggel készülnek, amelyre a szülők is hivatalosak. Így apukák és anyukák, gyermekek és tanítók együtt ünnepelnek: mikulásoznak, farsangoznak.

Nyelvpolitika

A kollégiumba bekerülő, magyarul alig értő gyermek szembesül azzal a ténnyel, hogy mindent magyarul hall és tőle is ennek a nyelvnek a performanciáját várják. A sokszor halmozottan sérült gyermeknek immár a saját nyelvi deficitjével is szembesülnie kell, hisz rájön arra, hogy nem ért semmit és őt sem értik meg (vagy nem akarják megérteni). Ahhoz, hogy aktív résztvevője legyen a beszélő közösségnek, amelynek tagja lett, alkalmazkodnia kell a helyi normához. Esetünkben ez a norma a román nyelv használatát tiltja. Ennek értelmében a gyerekek egymás közötti (informális) vagy felnőttekkel történő (formális) beszédalkalmakkor csak a magyart használhatják. A tudatosított norma által a csoportidentitás erősödik és, esetenként, két-nyelvűség lép fel, vagy a már meglévő stabilizálódik.

Ha a bentlakásba bekerülő gyermekeket etnikai hovatartozásuk szerint kellene osztályoznunk, nehéz helyzetbe kerülnénk, mivel nagyon sok esetben csak a nevük magyar, de beszélni nem tudnak magyarul. Származásuk szempontjából minden magyar vér folyik, ebből a szempontból magyaroknak nevezhetőek. Ám a nyelv szempontjából már kérdéses a helyzet. Származás alapján eldönthető-e az, hogy magyar-e vagy sem valakinek az anyanyelve? Ha eldönthető és a gyermekek anyanyelve a magyar, akkor a bentlakásban végzett munka (magyar népdalok, népi játékok tanítása mind a bentlakásban, mind a táborokban) disszimilációnak¹⁷ nevezhető. A disszimiláció esetünkben kétfajta: a) tudatos és szándékos – a felnőttek részéről; b) tudattalan

¹⁷ A disszimiláció folyamán általában tudatosan újra a már esetleg elfelejtett etnikai sajátosságok (nyelv, öltözködés, viselkedés) irányába fordul az illető, és érzelmileg is eltávolodik attól a nemzettől, amely irányában a beolvadási folyamat már megkezdődött. Etnoszociológiai alapfogalmak. In <http://www.garabonczias.hu/ormeny/ealapfog.htm>

és akaratlan az idősebb gyermekek részéről, akik szabad csoportos játékok alkalmával azokat a dalokat, játékokat, szokásokat adják tovább az utánuk jövőknek, amelyeknek nagy részét a táborban sajátították el. Asszimilációról beszélünk akkor, ha a gyerekek L1 nyelvének a román fogadjuk el, amelyhez román identitástudat járul. Ebben az esetben a fentebb leírt módszerek kényszerként érezhetőek a gyerek által.

5. A kutatás bemutatása

A felmérés *helyszíne* a válaszúti Kallós kúriában létrejött bentlakás, *alanyai* pedig csak azok a gyerekek voltak, akik a bentlakásban laktak (óvodások és kisiskolások). – Ennek előnye az, hogy volt egy állandó hely, ahol őket biztosra elérhettem. Azonban, minden jó szándék ellenére, történtek olyan esetek, amelyek megakadályozták a kutatást: a betegség miatti egyéni vagy kollektív hiányzások, iskolából való távozás vagy a váratlan programváltozás, mind nehezítette a felmérést. – A kutatást *két* nagyobb *szakaszban* végeztem: az első felét a 2002–2003-as egyetemi év első félévében (októbertől januárig), míg a kontroll kutatást áprilisban.

Kutatásom kiindulópontja abból az *előfeltevésből* áll, hogy az alacsony magyar nyelvi kompetenciával rendelkező tanuló, egy iskolai év leforgása alatt jelentős előrehaladást mérhetünk le. Feltevésem szerint a kollégiumban eltöltött idő, maga a környezeti és szociális hatások együttese a magyar nyelv mélyebb ismerete felé irányítja a kisdíákot, és kedvezően befolyásolja a nebuló személyiségalkulását. Ennek bizonyítására igénybe vettem a megfigyelés módszerét és a kérdőíves felmérés eszközt is, amelyeknek külön-külön megalkottam a saját hipotézisét. Egy *kontroll tesztet végeztem el*, valamint egy *aktív és passzív szókinccsmérést*, megadott képanyag alapján, amelyeket mind a két felmérési időszakban kiosztottam.

A kontroll teszt hipotézise:

Feltételezésem az, hogy a román nyelvi dominanciával rendelkező tanulók inkább a tükörfordításokat vagy román szószerkezeteket fogják előnyben részesíteni: *ki tudom nyitni, nem még várt meg, focit játszottak, mit még olvassak én, télen adnak meleget*. Ugyanakkor valószínű, hogy ezek a kísérleti személyek a román hatásra használt többes számot (*cipőimet, finomakat*) preferálják majd¹⁸ és hogy a II. pontban levő mondatokból a kontaktus szavakat nem fogják kijavítani: *kárnéjját, deszkurkálja, kerjont, glugám, fács*.

---

¹⁸ Az anyagnevek és páros testrészek nevei a magyarban egyes számban vannak, ám a nyelvi kontaktus hatásaként többes számban használják.

Lásd Hurka Katalin: Az egyes és a többes szám használata a szlovákiai magyar alapiskolások körében. In *Tanulmányok a Magyar–szlovák kétnyelvűségről*. Pozsony, 1998, Kalligram, 137–143. o.

A szókincsmérés hipotézise:

Ebben a gyakorlatban segédeszközként használtam fel egy francia asszociációs játékot, amely három éves kortól ajánlott¹⁹. A módszer alkalmazásában abból az *előfeltevésből* indultam ki, hogy a képen látható tárgyak valamilyen nyelven megnevezhetőek. Nem állítottam fel standard megnevezési formákat, hiszen a Sapir–Whorf hipotézis²⁰ értelmében minden ember nyelvhasználatát aktívan befolyásolja saját környezete. Ilyen szempontból pedig lehetetlen, hogy egy teljesen más környezetben élő ember megnevezési normája után igazodjanak a gyerekek. Azt kísértem figyelemmel, hogy a tanulók a) milyen arányban nevezik meg a dolgokat magyar illetve román nyelven; b) mennyire birtokolják domináns nyelvüket (szinonimák használata); c) félév leforgása alatt, milyen előrehaladás mutatkozott a magyar nyelv tudásában (a kevésbé domináns nyelvben). Az utasítást úgy igyekeztem megfogalmazni, hogy a válaszadásban elkerüljék a tárgyjelölést. A képkártyák számát a korcsoport függvényében növeltem. Az óvodások 10, első osztályosok 12 stb. darabot kellett megnevezzenek.

6. Következtetések

Egy év leforgása alatt jelentős változás volt lemérhető a tanulók kompetenciájában és performanciájában egyaránt. Az adatok összesítése alapján kimutatható, hogy a válaszúti szórványközpont az általa alkalmazott módszerek és eszközök által, megfelel azon – dolgozatban már említett – oktatási modellnek, amelyet Péntek János és Vetési László tanulmányai²¹ alapján összesítettem. Nemcsak oktatási intézményként működik, hanem egyben szociális és nyelvi rehabilitációs központ, amely az általa felvállalt gyermekek mindenféle gondjait próbálja orvosolni. Így próbál eleget tenni jószántából vállalt kötelességének, amelynek eredménye a gyermekek teljesítményében, fejlődésében és ragaszkodásában mérhető.

A kontroll kérdőív kiértékelésében lényeges eltérés található az óvodások és iskolások eredményei között. Ez megkérdőjelezi ugyan a már említetteket, amely szerint egy tanév leforgása alatt fejlődik a gyermekek kompetenciája, de vegyük figyelembe, hogy az óvodások csakis a memóriájukra hagyatkozhattak. Emiatt a kevésbé jó emlékező tehetséggel megáldott gyermek nem érhetett el képességeinek és tudásának megfelelő eredményt. Ezenfelül a különböző háttérzajok megakadályozhatták a pontos beszédmegértésben. Az iskolások előnyben voltak annyiban, hogy újraolvashatták a kevésbé értett részeket, így elősegítve a jobb megértést.

Feltevésem beigazolódtott, ám az óvodások és iskolások közötti különbséget nagy mértékben az olvasás tudása határozta meg.

¹⁹ *Association D'idées. Domino*. Paris, France, 1979, Fernand Nathan.

²⁰ Wardhaugh, Ronald: *Szociolingvisztika*. Budapest, 1995, Osiris–Századvég, 193. o.

²¹ idézett művek

A passzív és aktív szókinccsmérés eredményei azt bizonyítják, hogy pozitív hatást fejt ki a bentlakási élet a bentlakók nyelvhasználatára: bizonyos, eddig ismeretlen fogalmak képződtek (mindkét nyelven); a letisztult jelentéstartalom hatására eltűntek a körülírások; megjelent a szinonimahasználat is.

A kapott adatok alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a választói szórványközpont az általam felállított hipotézist igazolta: a szórványközpont a balasz kétnyelvűség kialakítására, valamint a nyelvromlás megállítására törekszik.

7. További lehetőségek, javaslatok

Az így bemutatott alapítványi bentlakás megoldást jelent a szórványvidéken élő iskolások oktatására. Az iskolaláncolat kialakítása (Válaszút – Szamosújvár – Szék) még hatékonyabbá teszi a magyar nyelvű/nyelvi oktatást ott, ahol erre nagyon nagy szükség van. A biztosabb jövőkép érdekében érdemes volna újrapéldézni a kutatást ugyanezekkel a tanulókkal. A felmérés eszközeit, módszerét bővíteni is lehet, amelyeknek a segítségével lemérhető, hogy az intézményekben eltöltött négy év leforgása alatt mennyit fejlődött nyelvtudásuk. Ajánlott továbbá figyelembe venni a különböző szociális hátteret, valamint a hazai, esetleg külföldi táborokban való részvételt. Mindezek befolyásolhatják a nyelvvalasztást és annak fejlődését.

Felhasznált irodalom:

1. Vetési László: Tervezet a romániai szórványmagyarság közösségépítéséhez és kisközösségi rehabilitációjához.
In <http://www.hbrf.org/magyarkepsebbseg/0002/m000222.htm>
2. Péntek János: *A megmaradás esélyei*. Budapest, 1999, A Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága.
3. Péntek János: Nyelvjárásaink és a román nyelvi hatás: In *A nyelv ritkuló légköre*. Kolozsvár, 2001, Komp-Press, Korunk Baráti Társaság, 7–13. o.
4. Fülei-Szántó Endre: Bomló kétnyelvűség. In *Társadalmi és területi változások a magyar nyelvben*. Szerk. Kontra Miklós. 1992, A MTA Nyelvtudományi Intézete. [Linguistica Series A, Studia et Dissertationes. 9]
5. *Association D'idées. Domino*. Paris, France, 1979, Fernand Nathan.
6. Wardhaugh, Ronald: *Szociolingvisztika*. Budapest, 1995, Osiris–Századvég.
7. Somlai Péter: *Szocializáció. A kulturális átörökítés és a társadalmi beilleszkedés folyamata*. Budapest, 1997, Corvina.
8. Hurka Katalin: Az egyes és a többes szám használata a szlovákiai magyar alapiskolások körében. In *Tanulmányok a Magyar-szlovák kétnyelvűségről*. Pozsony, 1998, Kalligram.
9. *Tevékenységi beszámoló, támogatási kérelem*. Kolozsvár, 2003. 03. 04.

10. *Pályázati beszámoló*. Válaszút, 2003. 04. 09.
11. Tabors, O. Patton – Snow, E. Catherine: English as a second language in preschool programs. In Fred Genesee (szerk.): *Educating Second Language Children*. 1994, Cambridge University Press.
12. Etnoszociolingvisztikai alapfogalmak.
In <http://www.garabonczyas.hu/ormeny/ealapfog.htm>